

мовленнєвих ситуацій окреслений з урахуванням потреби в імплементації в практику спілкування міжпредметних зв'язків та цифровізації освіти.

Згідно з Модельною навчальною програмою «Іноземна мова 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти в 5 класі відбувається розширення базового лексичного та граматичного репертуару, засвоєного в початковій школі. Комунікативні завдання для формування в учнів здатності до ситуаційного спілкування іноземною мовою уможливають вивчення і використання англійської мови відповідно до вікових характеристик за допомогою дидактичних та рольових ігор, інсценувань, різноманітних видів творчої проєктної діяльності, опрацювання автентичних тематичних ситуацій спілкування, набуття й засвоєння нового навчального досвіду.

Робота над завданнями для формування в учнів здатності до ситуаційного спілкування англійською мовою передбачає проходження двох взаємопов'язаних етапів, а саме, *підготовчого* та *творчого (продуктивного)*.

Підготовчий етап складають *стадії презентації та відпрацювання*. У процесі *презентації* вчитель презентує мовленнєву ситуацію та роз'яснює її зміст, оскільки в застосованій технології ситуаційного навчання іншомовного спілкування мовленнєва ситуація виступає засобом контекстуалізації мовних одиниць. Стадія *відпрацювання* є практичною за своєю сутністю. Під час її проходження відбувається формування та вдосконалення фонетичних, граматичних та лексичних навичок, які мають забезпечувати учнів здатністю здійснювати мовні операції в межах спілкування з певної теми. Ефективність засвоєння тематичних мовних одиниць реалізується за допомогою спеціально дібраних вправ.

Творчий (продуктивний) етап передбачає здійснення мовних операцій із використанням новосформованих фонетичних, граматичних та лексичних навичок із застосуванням продуктивних вмінь (говоріння та письма). На цьому етапі відбувається персоналізація мовного та граматичного матеріалу.

За умов імплементації технології ситуаційного навчання іншомовного спілкування учні під керівництвом вчителя системно й послідовно переходять від репродуктивних видів діяльності англійською мовою до творчого та продуктивного спілкування нею.

Раціональні стратегії оволодіння компетентнісно орієнтованим змістом навчання іноземних мов учнями 5–6 класів гімназій

*О. С. Пасічник,
кандидат педагогічних наук,
доцент, старший науковий співробітник
відділу навчання іноземних мов*

В мовах утвердження компетентнісної парадигми в освіті актуалізується проблема формування автономії учня як його невід'ємної характеристики. Одним із завдань сучасної школи має бути не лише повідомлення учням певного обсягу

знань, але й забезпечення їх інструментарієм, який дасть змогу ефективно обробляти інформацію (групувати, систематизувати, узагальнювати), а також вибудовувати власні стратегії пізнавальної діяльності. У галузі навчання іноземних мов до таких традиційно відноситься набуття учнями досвіду використання двомовних словників з метою знаходження значення незнайомих слів, а також формування умінь ефективно користуватися граматичними довідниками. Проте уміння навчатися не може обмежуватися лише зазначеними видами діяльності, але передбачає використання більш складних прийомів, що базуються на особливостях протікання когнітивних процесів, зокрема мнемотехніці.

Аналіз змісту навчальних програм з іноземних мов за останні три десятиліття засвідчує, що окреслена проблема не є чимось новим для шкільної освіти, позаяк нормативні документи акцентують увагу на необхідності *«ефективного використання навчальних стратегій для самостійного вивчення іноземних мов»* (Навчальна програма, 2017). Водночас, у наявних методичних рекомендаціях не конкретизовано, які саме зі стратегій доцільно використовувати та як формувати в учнів відповідні уміння.

Дати відповіді на ці питання мало дослідження, яке охопило учнів 5-6 класів гімназій. Вибір цієї вікової категорії був зумовлений тим, що в учнів 10-12 років відбуваються зміни в психіці та особливостях пізнавальної діяльності. Зокрема сприйняття і засвоєння нового матеріалу супроводжується усвідомленими мисленнєвими операціями; учні дедалі частіше аналізують та порівнюють відомі їм явища з новими, виявляють логічні зв'язки між ними, систематизують відому інформацію тощо. Для того щоб ці дії не були хаотичними і їх розвиток визначався не лише індивідуальними здібностями дитини, необхідно надати цьому процесу спрямованості.

Перед початком дослідного навчання було окреслено спектр дидактичних завдань, на вирішення яких були зорієнтовані стратегії ефективної роботи з навчальним матеріалом. До таких було віднесено:

- уміння працювати з окремими лексичними одиницями, а саме – їх групування та запам'ятовування;
- уміння організовувати власну мовленнєву діяльність (в усній та письмовій формі);
- уміння працювати з розповідним текстом.

Упродовж дослідження були апробовані такі стратегії: (1) метод парасольок, (2) ментальні карти, (3) групування інформації в таблиці, (4) графічні опори, (5) складання хронологічної шкали, (6) метод 5 Ws. Отримані результати переконливо засвідчили належну ефективність використання пропонованих стратегій навчальної діяльності.

Для того щоб аналізовані нами стратегії стали невід'ємною частиною навчального процесу їх доцільно інтегрувати в зміст таких дидактичних засобів як шкільний підручник. За результатами здійсненого дослідження було розроблено рекомендації, щодо їх долучення до змісту підручників 5 і 6 класів та запропоновано розподіл за роками навчання.

Вбачаємо перспективу подальших досліджень у необхідності розширення

інструментарію навчальних стратегій для старших класів, зокрема теоретично обґрунтувати та апробувати стратегії, пов'язані з різними видами читання, підготовки власних усномовленневих висловлювань та письмових повідомлень, а також ефективної організації пошукової, творчої та групової діяльності учнів.

Особливості використання мовленнєвих ситуацій як засобів навчання іншомовної комунікації у процесі компетентісно орієнтованого навчання учнів 5–6 класів гімназій

*М. В. Яковчук,
науковий співробітник
відділу навчання іноземних мов
Інституту педагогіки НАПН України*

Формування іншомовної комунікативної компетентності найбільш повною мірою проявляється у процесі використання мовленнєвих ситуацій.

Проаналізувавши зміст чинних шкільних підручників іноземних мов для навчання учнів 5–6 класів, можна зробити висновок, що у змісті більшості з них достатньо рідко застосовуються ситуаційні види роботи, відсутня система вправ і завдань, спроектована на формування предметної й ключових компетентностей здобувачів освіти. З огляду на це нами було науково обґрунтовано методичні засади розроблення системи мовленнєвих ситуацій у процесі компетентісного навчання іноземних мов учнів 5–6 класів гімназій та саму систему цих ситуацій з вправами та завданнями, орієнтованими на формування ключових компетентностей і спрямованими на розвиток в учнів здатності здійснювати спілкування в монологічній та діалогічній формах у різних життєвих ситуаціях у межах тем спілкування, визначених навчальною програмою.

Аналіз мовленнєвих умінь і навичок учнів дозволив дійти висновку, що багато учнів, яких стимулюють до іншомовного ситуативного спілкування, не мають достатнього досвіду в подібному спілкуванні рідною мовою. Окрім того, на успішність іншомовного ситуативного спілкування впливають інтереси учнів, потреби та мотиви, навички в самооцінюванні. Тому, для забезпечення ефективності навчання іншомовного спілкування було удосконалено методики використання мовленнєвих ситуацій; технології ситуативного компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов; визначено й охарактеризовано методи формування та розвитку мовленнєвої компетентності учнів та ситуативного моделювання, запропоновано принципи добору та окреслено функції мовленнєвих ситуацій для реалізації компетентісно орієнтованого навчання.

За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що, формулюючи мовленнєві ситуації, вчителів необхідно добирати такі з них, які відбуваються в повсякденному житті учнів, є зрозумілими для них у межах програмової тематики, а також дають змогу проаналізувати володіння мовленнєвими вміннями і навичками учнів.